

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَافْعَلْ بِهِمْ مَا تُرِيدُ

روش تحقیق .... منهجیه البحث العلمی .....

Seyed Hossein Ebadi

Curriculum Planning, Ph.D

Islamic azad University

Isfahan (Khorasgan) Branch

دکتر سید حسین عبادی

پاییز ۱۳۹۹

دکتر
عبادی

Research methods

محتوای بیان مسأله

۱. مقدمه
۲. ویژگی های مسأله
۳. ابعاد یا گستردگی مسأله
۴. محیط مسأله
۵. عوامل احتمالی بروز مسأله
۶. نتایج حل مسأله
۷. اهمیت و ضرورت حل مسأله
۸. پیامدهای ناشی از عدم حل مسأله
۹. چگونگی حل مسأله

ویژگی‌های یک بیان مسئله خوب

۱. انتقال اهمیت مسئله

۲. تحدید مسئله در یک حوزه تخصصی

۳. اطلاعات کلی در باره تحقیقات انجام شده

۴. چارچوبی برای ارائه نتایج تحقیق

فرصتی برای اندیشه ورزی... فعالیت کلاسی

با توجه به موضوعی که برای پروپوزال خود در نظر گرفته اید

۱- پرسش آغازین که برای شما به عنوان مسئله قلمداد شده و ذهن شما را به خود معطوف داشته است، طرح نموده و به صورت مکتوب ارائه نمایید.

۲- سؤال را به صورت «موضوع تحقیق» در آورده و ارائه کنید

۳. برای موضوع انتخاب شده یک بیانیه مساله ارائه کنید.

۴. بررسی علل روانی - اجتماعی ترک تحصیل دختران شهر ..... در سال ۲۰۲۰

۵. آسیب شناسی روانی - اجتماعی ترک تحصیل دختران شهر .....

۶. سعی کنید تعداد کلمات عنوان شما از ۱۵ کلمه بیشتر نشود.

۷. اثر دوره های آموزشی ریلکسیشن بر اضطراب دانشجویان دانشگاه بغداد در سال ۲۰۰۱.

۸. عنوان به ما می گوید:

۹. چه چیزی را

۱۰. در چه زمانی

۱۱. روی چه افرادی (سازمان)

۱۲. مطالعه خواهیم کرد.

گزاره‌های مسئله و نحوه بیان آن‌ها

بخش‌های اولیه یک مطالعه حاوی یک بیان کلی مسئله، اهمیت مسئله و گزاره‌های خاص مسئله تحقیق است.

□ اجزاء گزاره مسئله

➤ ۱. هدف‌های تحقیق: در اجرای پژوهش‌های علمی پس از بیان مسئله تحقیق پژوهشگر، قصد خود را به صورت عملیاتی بیان می‌کند.

➤ از بطن مسأله استخراج شده باشند

➤ واقع بینانه باشند

➤ قابل دسترس باشند

➤ قابل اندازه گیری یا سنجش باشند

۲. سؤالات تحقیق: مسئله تحقیق در مطالعات کیفی و کمی می‌تواند بصورت سوال بیان شود.

۳. فرضیه‌های تحقیق: حدس بخردانه‌ای در باره رابطه دو یا چند متغیر است.

اهداف تحقیق

- **هدف کلی:** هدفی است که محقق در نتیجه انجام تحقیق می خواهد به آن برسد. هدف کلی می تواند همان شکل خبری عنوان تحقیق باشد. هدف کلی نشان می دهد که در انتهای تحقیق به چه نقطه ای خواهیم رسید. برای آنکه غایت و انتهای تحقیق خود را نشان دهیم باید هدف کلی تحقیق خود را به گونه ای بنویسیم که قابل سنجش و ارزیابی باشد.

توصیه می شود که حتماً **هدف کلی** و **اهداف جزئی** با کلمات قابل سنجش مانند **“تعیین”** و یا **“مقایسه”** شروع شود. این مورد درباره عنوان تحقیق الزامی نیست

همچنین ضرورت بیان زمان و مکان تحقیق در هدف کلی بیشتر از عنوان است

- **اهداف اختصاصی:** از آنجا که سنجش میزان دستیابی به هدف کلی ارائه شده در یک تحقیق امکان پذیر نیست، آن را به چند هدف اختصاصی تقسیم می کنند. اهداف اختصاصی یا جزئی مراحل رسیدن به هدف کلی را نشان می دهد.

- **اهداف فرعی تحقیق:** از اهداف کلی منتج می شوند و میتوان آنها را مسئله تفکیک شده پژوهش نیز نامید.

- **هدف کاربردی:** حاصل تحقیق منجر به آن خواهد شد و ساختار مشخصی ندارد. هدف کاربردی بر خلاف اهداف قبلی خیلی دقیق و قابل سنجش نیست و سعی می کند جنبه های کاربردی موضوع را نشان دهد.

مثال برای اهداف تحقیق

- **عنوان:** بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار
- **هدف کلی:** تعیین میانگین نمره آگاهی، نگرش و عملکرد ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در مراکز درمانی شهر بغداد.

• **اهداف اختصاصی:** یک تحقیق ممکن است هدف اختصاصی نداشته باشد

۱. تعیین میانگین نمره آگاهی ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در شهر بغداد
۲. تعیین میانگین نمره نگرش ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در شهر بغداد
۳. تعیین میانگین نمره عملکرد ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در شهر بغداد

• **اهداف فرعی:**

۱. تعیین میانگین نمره آگاهی و نگرش ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در شهر بغداد به تفکیک جنسیت
۲. تعیین میانگین نمره آگاهی و نگرش ارائه دهندگان خدمات درمانی در خصوص حقوق بیمار در شهر بغداد به تفکیک گروه های سنی

• **اهداف کاربردی:**

۱. کمک در طراحی مداخلات افزایش رعایت حقوق بیماران
۲. کمک در نیازسنجی آموزشی در خصوص حقوق بیماران برای ارائه دهندگان خدمات سلامت

فرضیه

تعریف فرضیه: حدس بخردانه‌ای درباره رابطه دو یا چند متغیر است.

فرضیه حدسی است علمی که محقق برای نتیجه تحقیق خود بیان می‌کند.

فرضیه نشان می‌دهد که چرا یک یا چند عامل، عوامل دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

فرضیه تحقیق را یک حدس علمی یا پیش‌داوری باید دانست که بوسیله جمع‌آوری اطلاعاتی که منجر به قبولی یا رد آن فرضیه می‌شود مورد آزمایش قرار می‌گیرد.

به عبارت دیگر فرضیه راه حل پیشنهادی (فرضی) محقق برای مسئله تحقیق و یا نتیجه تحقیق دانسته‌اند. فرضیه را بر دو اساس می‌توان تدوین کرد.

فرضیه تحقیق و فرض آماری

منطق زیر بنایی فرضیه‌ها

۱. مفاهیم و یا نظریه‌های مرتبط با مسئله

۲. مشاهده‌های تجربی ناشی از تحقیقات قبلی

مشخصات یک فرضیه خوب

در هنگام بیان فرضیه محقق به بررسی روابط بین متغیرها می پردازد. به طور متداول این بیان به سه شکل صورت خواهد گرفت.

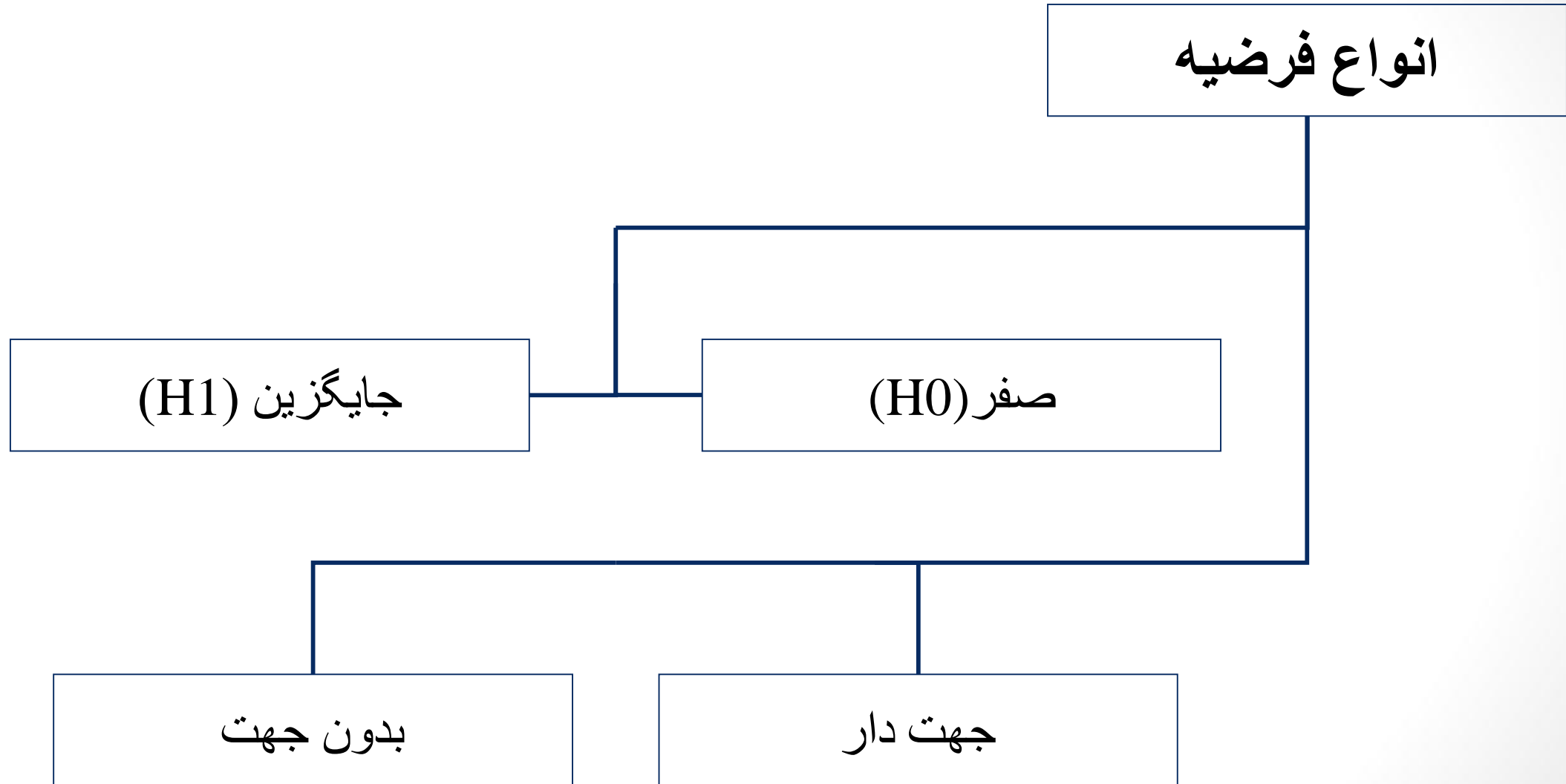
- بررسی رابطه علت و معلولی بین دو یا چند متغیر.
- بررسی همبستگی و شدت آن بین دو یا چند متغیر.
- بررسی و مقایسه میزان تفاوت تاثیر یک یا چند متغیر بر یک یا چند متغیر.

یک فرضیه خوب

- فرضیه باید به صورت روشن، واضح، معین و مشخص بیان شود.
- حدود فرضیه باید کاملاً مشخص شود تا با فرضیه ی دیگر مخلوط نشود
- فرضیه باید حتی المقدور بر اساس تئوری ها و نظریه های موجود بیان گردد.
- فرضیه را باید بتوان با وسایل و ابزار موجود تحت مشاهده علمی مورد آزمایش قرار داد.
- نتایج حاصل از فرضیه باید قابل استفاده باشد.

انواع فرضیه

انواع فرضیه

فرضیه بدون جهت: پژوهشگر وجود رابطه، تفاوت و تأثیر پذیری را مطرح می کند، اما جهت آن را بیان نمی کند

- ۱- افزایش قیمت نفت بر مسائل اقتصادی تأثیر می گذارد (در این فرضیه محقق نوع اثر یعنی شکوفایی یا رکود اقتصادی را بیان نمی کند).
- ۲- کارتون های تلویزیونی بر شخصیت کودکان تأثیر گذارند.
- ۳- میزان آمادگی جسمانی و روانی ورزشکاران قبل از مسابقه با میزان اضطراب آنان ارتباط دارد.
- ۴- بین نگرش معلولین ضایعه ی نخاعی ورزشکار و غیر ورزشکار رابطه ی معنی داری وجود دارد.

فرضیه جهت دار:

- ۱- افزایش قیمت نفت موجب شکوفایی اقتصاد می شود.
- ۲- کارتون های تلویزیونی موجب رشد مثبت شخصیت کودکان می شوند.
- ۳- میزان آمادگی عمومی ورزشکاران قبل از مسابقه با میزان اضطراب آنان ارتباط معکوس دارد.

انواع فرضیه

فرضیه صفر (Null Hypothesis): اصل را بر این قرار می‌دهد که بین پارامترهای مورد مطالعه، اختلاف یا ارتباط معناداری وجود ندارد. این فرضیه، به صورت پارامتر، بیان می‌شود و مبنای ریاضی آن برهان خلف است.

مثال: بین روشهای تدریس معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه ای وجود ندارد.

میانگین وزن نوزادان در روستاها با میانگین وزن استاندارد (۳۰۰۰ گرم) در جامعه یکسان است .

$$H_0 : \mu = 3000 \text{ gr}$$

میزان عوارض داروی A و داروی B یکسان است . $H_0 : P_A = P_B$

فرضیه جایگزین یا پژوهش (Alternative Hypothesis): فرضیه جایگزین را با H_1 نشان می‌دهند. این فرض، مخالف فرضیه صفر است و در اکثر موارد، با فرضیه پژوهشی مطابقت دارد. این فرضیه نیز همانند فرضیه صفر به صورت پارامتر بیان می‌شود.

مثال: بین روشهای تدریس معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد

میانگین وزن نوزادان در روستاها از میانگین وزن استاندارد (۳۰۰۰ گرم) در جامعه کمتر است.

$$H_1 : \mu < 3000$$

میزان عوارض داروی A و B یکسان نیست .

$$H_1 : P_A \neq P_B$$

رده‌بندی سؤالات تحقیق

- سوالات: پرسشهایی هستند که برای رسیدن به اهداف باید پاسخ داده شوند
- سؤال معمولاً وجه استفهامی فرضیه‌ها است.
- تدوین سؤال آسانتر از تدوین فرضیه است.
- سؤال مانند فرضیه برخاسته از مسئله پژوهش است.
- سؤال دشواریهای آزمون فرضیه را ندارد

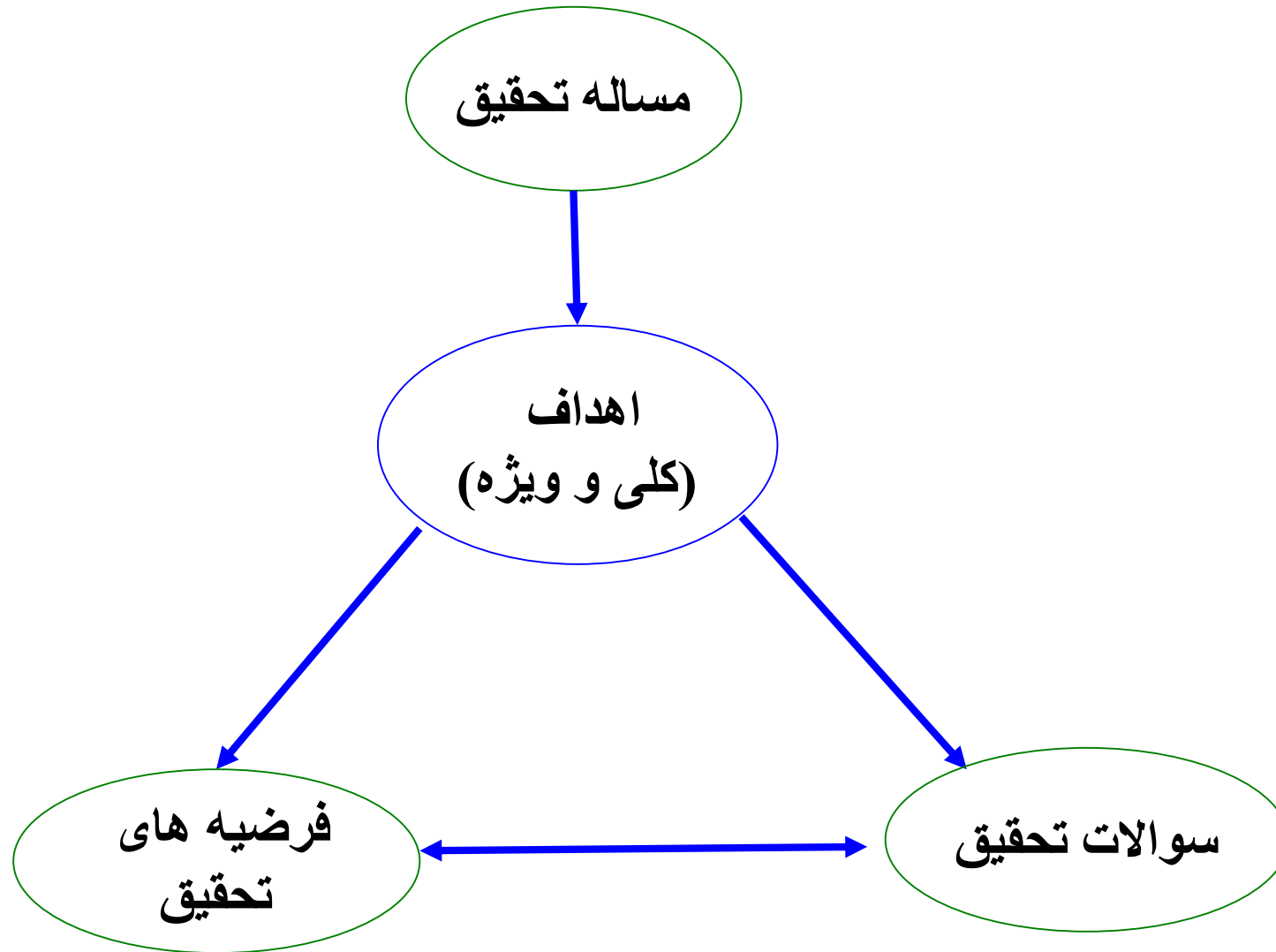
▪ **۱. سوال‌های توصیفی:** در این گونه سوال‌ها معمولاً از کلمات چه می‌باشد؟ چیست؟ و چگونه است؟ استفاده می‌شود.

▪ **۲. سوال‌های رابطه‌ای:** در این گونه سوال‌ها چگونگی رابطه دو یا چند متغیر مورد نظر قرار می‌گیرد.

▪ **۳. سوال‌های تفاوتی:** این سوال‌ها با تفاوت سطوح متغیرها سرو کار دارد.

نمایش رابطه مساله تحقیق با اهداف ، فرضیه ها و سوالات

اهمیت و ضرورت تحقیق

در بیان اهمیت و ضرورت تحقیق، محقق باید به مواردی زیر اشاره نماید:

– آیا تحقیق به انسانها کمک می کند؟

– آیا به بهتر زیستن کمک می کند؟

– آیا مساله مورد مطالعه از مسایل حاد جامعه است و دستاوردهای تحقیق

کمکی به حل آن می کند؟

- آیا از هدر دادن و اتلاف منابع جلوگیری می کند؟

- آیا جلوی خطاها را می گیرد؟

سازه و متغیر

متغیر به ویژگی یا صفت یا عاملی اطلاق می‌شود که بین افراد جامعه مشترک بوده، می‌تواند مقادیر کمی و ارزشهای متفاوتی داشته باشد
متغیرها، عواملی هستند که مورد اندازه‌گیری یا سنجش قرار می‌گیرند.
به عبارت دیگر، متغیر مشخصه یک فرد، سازمان، و پدیده مورد نظر است. که:
❖ قابل اندازه‌گیری باشد.
❖ مقادیر مختلفی بپذیرد.

برخی واژه‌ها مانند هوش، انگیزش، مفهوم خود، اضطراب شغلی و ... به صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند که به آنها سازه گفته می‌شود. سازه‌ها از نظریه‌ها مشتق می‌شوند.

کمیتی است که می‌تواند از واحدی به واحد دیگر یا از یک شرایط مشاهده به شرایط دیگر مقادیر مختلفی را اختیار کند

سازه
Construct

مفهوم
Concept

صندلی: مفهومی که متغیرهای آن رنگ، اندازه و وزن می‌تواند باشد.

انواع متغیرها

این متغیرها را متغیرهای مقوله‌ای نیز می‌نامند که شامل حالت‌های گوناگون یک ویژگی است. مانند جنسیت، مذهب، شغل و غیره

کیفی

متغیرهایی هستند که برای اندازه‌گیری آن‌ها می‌توان اعداد را به وضعیت آزمودنی و بر طبق قاعده‌ای معین منتسب کرد..

کمی

متغیر کمی پیوسته: متغیری است که بین دو مقدار متوالی آن، مقادیر بی شماری وجود دارد مانند بهره هوشی، قد و وزن.
متغیر کمی گسسته: متغیری است که بین هر دو مقدار متوالی آن نمی‌توان مقادیر دیگری را پیدا نمود مانند: تعداد فرزندان

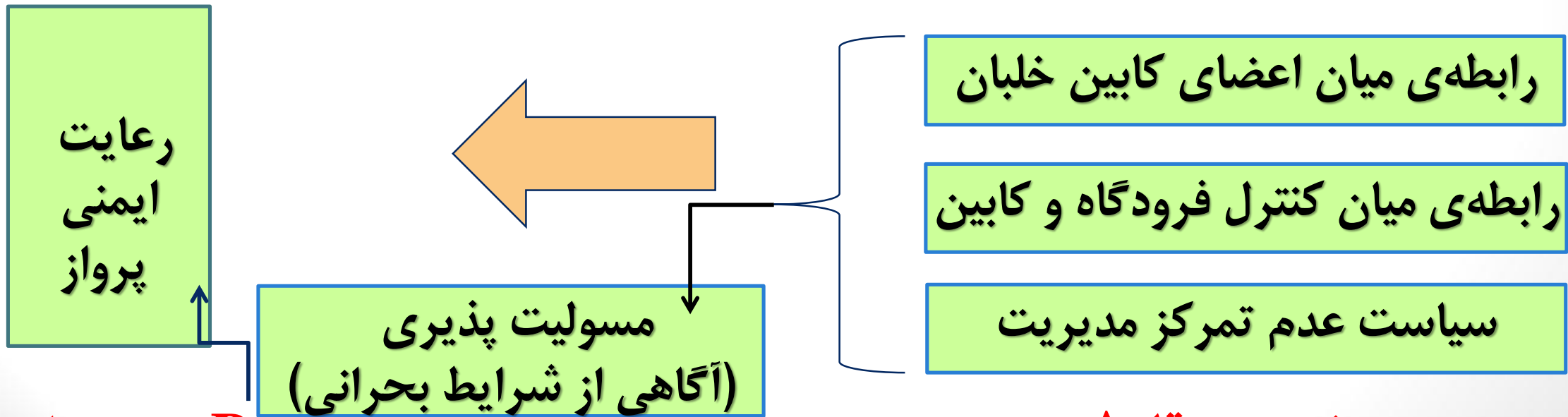
تشخیص و نام گذاری متغیرها

- ۱. متغیر مستقل: (Independent variable)** یک ویژگی از محیط فیزیکی یا اجتماعی است که بعد از انتخاب، دخالت یا دستکاری شدن توسط محقق مقادیری را می پذیرد تا تأثیرش بر روی متغیر دیگر (متغیر وابسته) مشاهده شود.
- ۲. متغیر وابسته: (Dependent variable)** تغییری است که تغییرات آن تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می گیرد.
- ۳. متغیر تعدیل کننده: (Moderator variable)** متغیر کیفی یا کمی است که جهت یا میزان رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را تحت تأثیر قرار می دهد.
- ۴. متغیر کنترل: (Control variable)** زمانی که محقق اثر برخی متغیرها را کنترل نموده و آنها را خنثی کند.
- ۵. متغیر مداخله گری یا میانجی: (Intervening Variable)** تغییری است که محقق برای استنتاج از نحوه تأثیر متغیر مستقل بر متغیر تابع مورد نظر قرار می دهد.

مثال متغیرها (A: متغیر مستقل B: وابسته)

- آیا مصرف سیگار ایجاد سرطان ریه می کند یا خیر؟
مصرف سیگار A سرطان ریه B
- آیا استرس باعث مصرف سیگار می شود یا خیر؟
استرس A مصرف سیگار B
- آیا رضایت شغلی باعث بهبود عملکرد می شود؟
رضایت شغلی A عملکرد B

متغیر مستقل A

متغیر میانجی

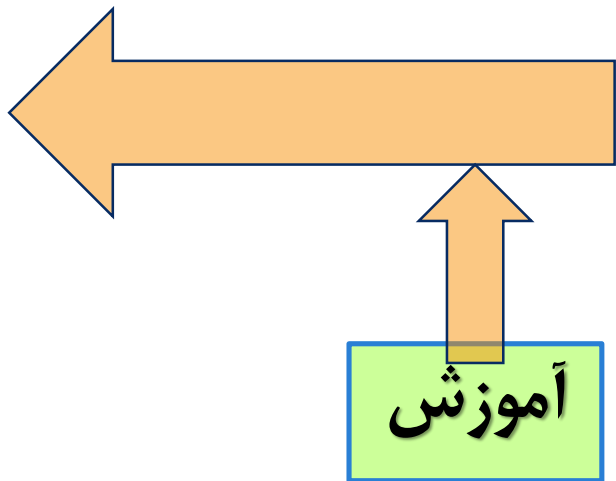
B متغیر وابسته

دکتر
عبادی

مثال متغیرها (A: متغیر مستقل B: وابسته)

رعایت
ایمنی
پرواز

رابطه‌ی میان اعضای کابین خلبان

رابطه‌ی میان کنترل فرودگاه و کابین

سیاست عدم تمرکز مدیریت

B متغیر وابسته

متغیر تعدیل کننده

A متغیر مستقل

[دکتر
عبادی]

مثال متغیرها

مثال متغیرها

متغیر مداخله گر (مزااحم)
متغیر تعدیل کننده

مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرها

- ❖ انواع مقیاسها:
- ❖ مقیاس اسمی: عبارت اسمی یعنی نامگذاری کردن (زن-مرد)
- ❖ مقیاس رتبه‌ای (ترتیبی): عبارت ترتیبی یعنی ترتیب دادن (طبقات اجتماعی)
- ❖ مقیاس فاصله‌ای: مقیاس فاصله‌ای نه تنها ترتیب اشیاء را نمایان می‌نماید بلکه فاصله بین آن‌ها را نیز مشخص می‌کند. (عملکرد در آزمون ریاضی)
- ❖ مقیاس نسبی: مقیاس نسبی دقیق‌ترین مقیاس اندازه‌گیری است (قد، سن، وزن)

				رتبه یا سطح	نوع مقیاس
مبنای صفر واقعی	مبنای صفر غیر واقعی	فاصله	ترتیب		
خیر	خیر	خیر	خیر	اسمی	
خیر	خیر	خیر	بله	رتبه‌ای	
خیر	بله	بله	بله	فاصله‌ای	
بله	بله	بله	بله	نسبی	

انواع تعاریف

تعریف مفهومی

تعریف یک مفهوم با استفاده از مفاهیم دیگر است. (مانند فرهنگ لغت)

۱. تعریف با مفاهیمی جز مفهوم مورد اشاره؛

۲. برتری تعریف مثبت بر تعریف منفی؛

تعریف عملیاتی: بر ویژگی‌های قابل مشاهده استوار است.

عبارت از مشخص کردن فعالیت‌های محقق برای اندازه‌گیری یا دستکاری یک متغیر است، متغیر عملیاتی راهنما و دستورالعمل پژوهشگر است.

۱- تعریف عملیاتی اندازه پذیر: عملیاتی که باید انجام پذیرد تا اندازه‌گیری یک مفهوم یا سازه میسر شود.

۲. تعریف عملیاتی آزمایشی-تجربی ایجاد شرایط آزمایشی لازم برای بروز پدیده مورد مطالعه

اهداف بررسی پیشینه تحقیق

- ❖ تعریف و تحدید مسأله
- ❖ قرار دادن یافته‌های تحقیق در چارچوب تحقیقات قبلی
- ❖ اجتناب از دوباره کاری
- ❖ انتخاب روش‌ها و ابزار اندازه‌گیری دقیق‌تر
- ❖ پی بردن به پژوهش‌های انجام شده درباره مسأله
- ❖ آشنایی با روش‌های انجام پژوهش‌های مشابه
- ❖ بدست آوردن چارچوب نظری درباره مسأله
- ❖ جلوگیری از دوباره کاری

چگونگی انجام بررسی پیشینه تحقیق

۱. کشف و شناسایی کلید واژگان مرتبط (*key words*)
۲. پی بردن به اسناد و مدارک مربوط به کلید واژگان
۳. انتخاب اسناد و مدارک مرتبط (از نظر موضوع و زمان)
۴. مطالعه و فیش برداری (نقل قول مستقیم یا مفهومی)

ویژگیهای چهارچوب نظری

- متغیرهای مرتبط با موضوع پژوهش باید به روشنی شناسایی و مشخص شوند.
- چگونگی ارتباط، روابط مهمی که بین متغیرها بر پایه نظریه ها تصویر شده اند در تحقیق بیان شوند.
- اگر در پژوهشهای پیشین روابط بررسی شده باشند باید به مثبت یا منفی بودن این روابط در چهارچوب نظری اشاره شود.
- روابط منتظره را باید حداقل به کمک پژوهشهای پیشین تبیین کرد.
- باید چهارچوب نظری را طی یک نمودار نمایش داد.

منابع اطلاعاتی برای بررسی پیشینه تحقیق

❖ مطالعات، نوشته‌های اولیه یک نظریه پرداز، محقق یا شاهد زنده در یک واقعه است. (یادداشت‌ها - گزارشات - دستنویس‌های مستقیم)... نمایه جاری مجله‌های علوم تربیتی، مدیریت

❖ منابع تعلیم و تربیت، مدیریت، علوم اجتماعی

❖ نمایه تربیتی، روان‌شناسی، مدیریتی

❖ چکیده‌های روان‌شناختی

❖ چکیده‌های جامعه‌شناختی

❖ منابع تعلیم و تربیت حرفه‌ای، مدیریت سازمانی

❖ چکیده‌های مدیریت

❖ چکیده بین‌المللی پایان‌نامه‌ها

❖ نمایه جامع پایان‌نامه‌ها

❖ نمایه‌های استنادی

منابع دست اول

عبارتند از اصل اثر، نوشته، سند، رخداد یا فیلمی که محقق آنرا به طور مستقیم مطالعه و به عنوان شاهد عینی ملاحظه می‌نماید و یا آزمایش و تجربه‌ای است که شخص پژوهشگر آنرا انجام داده باشد.

[دکتر
عبادی]

منابع دست دوم

یعنی ادبیات نظری و تجربی قبلی است. کتاب‌ها، مقاله‌های منتشر شده و ... عبارتند از نوشته‌ها، نقدها، تفسیرها، گزارشات و بحث‌هایی که منتقدان، مفسران، محققان و دیگر اهل فن درباره منابع دست اول نوشته باشند. پژوهشگران باید کوشش کنند حتی المقدور منابع دست اول را در متن کار خود قرار دهند و همیشه منابع دست دوم را به عنوان شاهد مدعی خود (برای نفی یا اثبات مدعا) در نوشته‌ها بیاورند.

الف) بر اساس هدف

تحقیق بنیادی: (*Basic Research*) هدف اساسی این نوع تحقیقات آزمون نظریه‌ها، تبیین روابط بین پدیده‌ها و افزودن به مجموعه دانش در یک زمینه خاص است.

تحقیق کاربردی: (*Applied Research*) هدف تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است.

تحقیق و توسعه: (*R&D Research & Development*) فرایندی است که منظور تدوین و تشخیص مناسب بودن یک فرآورده آموزشی انجام می‌شود.

دسته بندی روش‌های تحقیق در علوم رفتاری و مدیریت

ب) دسته‌بندی تحقیقات بر مبنای نحوه گردآوری داده‌ها

شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است.

تحقیق
توصیفی

به منظور برقراری (رابطه علت و معلولی) میان دو یا چند متغیر از طرح‌های آزمایشی استفاده می‌شود.

تحقیق
آزمایشی

دسته‌بندی تحقیق‌های توصیفی

۱- تحقیق پیمایشی: (*Survey Research*) برای بررسی توزیع ویژگی‌های یک جامعه آماری از روش تحقیق پیمایشی بکار می‌رود.

۲- تحقیق همبستگی: (*Correlational Research*) در این تحقیق رابطه میان متغیرها براساس هدف تحقیق تحلیل می‌گردد.

۳- اقدام پژوهی: (*Action Research*) هدف این دسته از پژوهش‌های آموزشی، توصیف شرایط یا پدیده‌های مربوط به نظام آموزشی می‌باشد.

۴- بررسی موردی: (*Case Study*) برخلاف پژوهش‌های آزمایشی پژوهشگر به دستکاری متغیر مستقل و مشاهده اثر آن بر متغیر وابسته نمی‌پردازد

۵- تحقیق پس - رویدادی (علی - مقایسه‌ای) (*Ex-postfacto research*)

پژوهشگر با توجه به متغیر وابسته به بررسی احتمالی وقوع آن می‌پردازد و از نوع تحقیقات گذشته نگر است و سعی بر آن است که از معلول به علت احتمالی پی ببرد مثال: علل احتمالی شکست فروش یک محصول را می‌توان از این روش بررسی کرد.

۱- دسته‌بندی تحقیق‌های پیمایشی

روش مقطعی

(Cross sectional) ← گردآوری داده‌ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع از زمان (مثال: تحول مهارت‌های علمی کارگران بخش بسته‌بندی در قسمت‌های الف تا د)

روش طولی

(Longitudinal) ← گردآوری داده‌ها در طول زمان و یا به عبارت دیگر در زمان‌های مختلف (مثال: بررسی تغییرات رشد درآمد شرکت A در طول ۵ سال)

روش دلفی

(Dephi Techniqqe) ← گردآوری داده از طریق اتفاق نظر یک جمع صاحب نظر در باره یک موضوع خاص

اهداف اقدام پژوهی

- ایجاد سازگاری میان عمل و نظریه
  - توسعه تفکر انتقادی نسبت به رویدادهای آموزشی
  - تغییر و بهبود عمل آموزشی
  - کمک به افراد در افزایش شناخت آنها از موقعیت خود
  - تقویت احساس خود ارزشمندی و اعتماد به نفس در معلمان
  - افزایش شناخت از مسائل کلاس درس
- هدف اقدام پژوهی توسط معلمان را مطالعه و حل مسایل کلاس درس از طریق به کارگیری روش های علمی ذکر می کند.
- اقدام پژوهی را فرآیندی می داند که در آن وضعیت آموزشی دانش آموزان به منظور بهبود یادگیری آنها مورد بررسی قرار می گیرد.
- نارضایتی از وضع موجود و تلاش برای بهبود آن را هدف اصلی اقدام پژوهی می داند.
- پژوهش در عمل ؛ نوعی تحقیق توصیفی است که توسط خود افراد درگیر در یک مسئله ی خاص آموزشی و برای حل یا کاهش آن انجام می گیرد.
- اقدام پژوهی در آموزش و پرورش، روش علمی حل مسائل و مشکلاتی است که کارورزان با آن در ارتباطند و هدف آن **بهبود، رفع یا کاهش** مشکلات است (مشارکت مهم است) **اینجا و اکنون**

مراحل عمده ی پژوهش در عمل (اقدام پژوهی)

- ۱- تشخیص (کشف مساله)
- ۲- تغییر یا اجرا (حل مساله)
- ۳- ارزیابی و عرضه (ارزشیابی و نتیجه)
(نگاه کنید، فکر کنید، عمل کنید)

مرحله تشخیصی

- ۱- مشخص کردن موضوع
- ۲- بیان مساله (توصیف وضعیت موجود)
- ۳- گرد آوری اطلاعات اولیه (شواهد یک)
- ۴- تجزیه و تحلیل و تفسیر داده های اولیه (بررسی علمی داده های شواهد یک)
- ۵- انتخاب راه حل یا راه حل های جدید و موقتی جهت اجرا

تغییر

۶- اجرای راه حل و نظارت بر آن در حین اجراء

ارزیابی

۷- گرد آوری اطلاعات پس از اجرای راه حل (شواهد دو) :

۸- ارزشیابی تاثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن

(ارزیابی و اعتبار بخشی)

۹- دادن گزارش نهایی یا اطلاع رسانی بهمراه نتیجه اتفاق افتاده

و در صورت تمایل ارائه ی پیشنهادات لازم به همکاران.

مطالعه موردی Case Study

مطالعه موردی Case Study یک روش پژوهش علمی است که به صورت باز، ژرف و جزئی‌نگر به مطالعه یک مورد خاص می‌پردازد. در دسته‌بندی انواع روش تحقیق علمی این روش یکی از انواع تحقیق توصیفی محسوب می‌شود. در این روش پژوهشگر به انتخاب یک مورد پرداخته و آن را از جنبه‌های مختلف بررسی می‌کند. این مورد می‌تواند یک واحد و یا سیستم با حد و مرز مشخص و متشکل از عناصر و عوامل متعدد و مرتبط به هم باشد. هدف کلی در این روش مشاهده تفصیلی ابعاد «مورد» تحت مطالعه و تفسیر مشاهده‌ها از دیدگاه کل‌گرا است. از این رو مطالعه موردی بیشتر به روش کیفی و با تأکید بر فرایندها و درک و تفسیر آن‌ها انجام می‌شود.

در پژوهش به روش مطالعه موردی برخلاف پژوهش آزمایشی پژوهشگر به دستکاری متغیر مستقل و مشاهده آثار آن بر متغیر وابسته نمی‌پردازد. همچنین همانند پژوهشگری که در تحقیق پیمایشی با انتخاب نمونه‌ای با حجم وسیع و معرف از جامعه درباره تعدادی از متغیرها به بررسی می‌پردازد عمل نمی‌کند بلکه به صورت منحصر به فرد بر یک مورد خاص تأکید می‌کند. برخی پژوهش‌موردی را یکی از رویکردهای تحقیق کیفی معرفی کرده‌اند. برخی اوقات مطالعه موردی شامل بررسی چندین مورد است که آن را مطالعه میان-موردی می‌نامند. در این نوع مطالعه، پژوهشگر داده‌های موردنظر را به شیوه‌های گوناگون از چندین مورد گردآوری می‌کند.

مطالعه موردی Case Study

مورد: «موضوع» تحقیق است. مورد واحد تحلیل است که درباره آن اطلاعات گردآوری می‌کنیم. مورد در طرح موردپژوهی واحدی است که در پی درک کلیت آن هستیم. واحد تحلیل می‌تواند شخص باشد که در پی ارائه ی درکی از او هستیم که با تصویر کلیت شرایط زندگی او همراه است. بر اساس این نوع مطالعه هر واحد اجتماعی همچون یک کل به حساب می‌آید. این واحد می‌تواند یک فرد، یک سازمان، یک خانواده، یا حتی یک جامعه باشد. از این رو به نظر گودووات «روش موردی بیش از همه یک رویکرد است که بر اساس آن هر واحد اجتماعی همچون یک کل در نظر گرفته می‌شود. حال این واحد می‌تواند یک فرد، یک خانواده، یک نهاد اجتماعی یا حتی یک جامعه باشد.»

این روش از جهاتی بسیار حائز اهمیت است:

الف) شناخت کل واقعیت؛

تنها با استفاده از این روش می‌توان کلیک واقعیت را فهمید. روش موردی، بهترین شیوه برای پیاده کردن دیدگاه‌های کلنگر (نظریه گشتالت) و همچنین اندیشه آنانی است، که بر پیکربندی واقعیت تکیه دارند.

ب) شناخت ابعاد نهان پدیده اجتماعی؛

تحقیق موردی، واقعیت را در گنه آن بررسی می‌کند، به اعماق دست می‌یابد و به مطالعات ژرفانگر می‌پردازد.

ج) دستیابی به کلیت منحصر به فرد؛

همیشه در جامعه، آینده‌ای خاص و کلیتی بی‌نظیر وجود دارد؛ که شناخت آن، تنها از طریق مطالعات موردی امکان پذیر است.

مطالعه موردی

بیان مسئله و انتخاب مورد

انجام عملیات میدانی

سازماندهی داده‌ها

تدوین گزارش

